

E-seminar: Sodelovanje javnosti, civilnih iniciativ in nevladnih organizacij po novih prostorsko-gradbenih zakonih

Senka Šifkovič Vrbica, oktober 2017

Nova [Zakon o urejanju prostora](#) in [Gradbeni zakon](#), ki bosta začela veljati 1.6.2018, v na novo določenih postopkih v večji meri integrirata okoljske postopke, večja pa je tudi vloga javnosti, civilnih iniciativ in nevladnih organizacij. V okviru novih rešitev sodelovanja javnosti, ki sta jih spodbudila tudi Evropska komisija z [uradnim opominom](#) in Računsko sodišče z revizijo [učinkovitosti urejenosti postopka prostorskega načrtovanja občin](#) bo pod določenimi pogoji možno uveljavljati tudi varstvo pred Upravnim sodiščem.

Zakon o urejanju prostora združuje prostorsko načrtovanje tako na državni, regionalni kot občinski ravni. Sodelovanje javnosti uvršča med temeljna načela (11. člen) in sicer morajo pristojni organi javnosti omogočiti zgodnje in učinkovito sodelovanje. O postopkih priprave in spremembe prostorskih aktov morajo javnost obveščati tako, da je mogoča njihova pravočasna in vsebinsko ustrezna obravnava. Do podanih predlogov, pripomb in mnenj se mora organ opredeliti in o tem obvestiti javnost. Javnost se seznanja in podaja pripombe praviloma prek storitev prostorsko informacijskega sistema. Zoper prostorske izvedbene akte ima vsako, ki izkaže pravni interes, pravico do vlaganja pravnih sredstev v skladu s tem zakonom. Za nevladne organizacije, ki imajo aktiven status v javnem interesu na področju urejanja prostora, varstva okolja, ohranjanja narave ali kulturne dediščine se pravni interes šteje za izkazanega po samem zakonu.

Javnost je opredeljena kot eden izmed udeležencev urejanja prostora, ki so še nosilci urejanja prostora, upravni organi in organizacije, strokovna in interesna združenja (41. točka 3. člena). Zakon ureja status nevladne organizacije v javnem interesu na področju urejanja prostora. Status lahko pridobijo društvo, ustanova ali zavod, če njegov ustanovitelj ni država, občina ali druga oseba javnega prava ali politična stranka in je ustanovljena, je neodvisna od organov oblasti in političnih strank in aktivno deluje v širšem javnem interesu urejanja prostora najmanj dve leti (podrobnejše pogoje predpiše minister s pravilnikom). Nevladne organizacije s tem statusom lahko sodelujejo v postopkih prostorskega načrtovanja.

Sam zakon načelo sodelovanja javnosti podrobneje operacionalizira pri posameznih postopkih ali fazah načrtovanja:

- Pri pripravi regionalnega prostorskega plana - prostorskega strateškega akta posamezne regije (72. in 73. člen): ta se začne, ko se država in vse občine v razvojni regiji po posvetovanjih z javnostjo dogovorijo in uskladijo o njegovi okvirni vsebini, postopku priprave in načinu sodelovanja z udeleženci pri urejanju prostora. Na javno objavljen osnutek prostorskega akta ima javnost pravico dajati pripombe v roku 60 dni.
- Pri pripravi občinskega prostorskega plana – usmeritev prostorskega razvoja občine (77. člen): na podlagi ugotovitev stanja prostorskega razvoja ter po posvetovanjih z javnostjo in nosilci urejanja prostora župan sprejme sklep o pripravi občinskega prostorskega plana, ki opredeli njegova izhodišča in načrt priprave. Na objavljen sklep lahko udeleženci pri urejanju prostora dajejo pripombe v roku 30 dni.

- Pri prostorskem izvedbenem aktu – načrtovanje prostorskih ureditev državnega pomena: pobuda za začetek državnega načrtovanja mora vsebovati tudi načrt sodelovanja javnosti, pobuda pa se javno razgrne za 30 dni, ko ima javnost pravico dajati svoje pripombe. Pripravljalec načrta in pobudnik lahko organizirata posvete, delavnice ali na drug način vključujeta javnost v postopek (84. člen). Načrt sodelovanja javnosti se spremlja glede na opravljene dejavnosti in dopolnjuje ter sproti objavlja v prostorsko informacijskem sistemu (85. člen). Med pripravo študije variant lahko pripravljalec in pobudnik organizirata posvete, delavnice ali na drug način vključita javnost v njeno pripravo (87. člen). Študija variant s predlogom najustreznejše variante (z okoljskim poročilom) se javno razgrne za 30 dni, ko javnost lahko podaja pripombe. Med javno razgrnitvijo se praviloma izvede tudi javna obravnava. O javni razgrnitvi in javni obravnavi pobudnik in pripravljalec načrta obvestita javnost na svojih spletnih straneh, lahko pa tudi na drug način, ki doseže javnost (88. člen). Najustreznejšo varianto izbere vlada z uredbo, na njeni podlagi pa se načrtuje izbrana varianta. Postopek priprave dokumentacije zanjo se začne na pobudo investitorja, ki mora vsebovati tudi osnutek načrta sodelovanja javnosti. Pobuda se razgrne za 30 dni, v tem času pa javnost lahko podaja pripombe in predloge. Za vključevanje javnosti se lahko organizirajo posveti, delavnice ali druge oblike vključevanja (95. in 96. člen). Pripravljena dokumentacija, ki je osnova za celovito dovoljenje (to je z Gradbenim zakonom povezan postopek), se razgrne za 30 dni, ko javnost lahko podaja pripombe. V tem roku se zagotovi tudi javna obravnava. Če pride do sprememb po dopolnitvi dokumentacije je potrebno s spremembami seznaniti javnost in stranske udeležencev v postopku (101. in 102. člen).
- Pri občinskem prostorskem načrtu (OPN): občina pred začetkom načrtovanja najprej pripravi izhodišča, ki se oblikujejo ob sodelovanju udeležencev urejanja prostora. V ta namen zagotovi sodelovanje zainteresirane javnosti v obliki zbiranja predlogov in pripomb, javnih posvetov ali delavnic (108. člen). V okviru priprave OPN se izvede javni posvet, delavnice ali drugi načini sodelovanja z javnostjo. Osnutek OPN in okoljsko poročilo pa se javno objavi in da v javno razpravo za 30 dni. V tem času je zagotovljena tudi javna obravnava (112. člen). V primeru kratkega postopka sprejemanja manjših sprememb OPN je rok le 15 dni.
- Za postopek priprave občinskega podrobnega prostorskega načrta (OPPN) veljajo enaka pravila (119. člen).

Sodno varstvo (58. člen) pred Upravnim sodiščem (po [Zakonu o upravnem sporu](#)) je mogoče začeti zoper prostorske izvedbene akte kot splošne akte in sicer glede določitve namenske rabe prostora ali usmeritev za namensko rabo prostora, določitve prostorskih izvedbenih pogojev, ki se nanašajo na rabo prostora, namembnost posegov v prostor, njihovo lego, velikost in oblikovanje ali velikost gradbene parcele ali glede najustreznejše variante v uredbi o najustreznejši varianti. Tožbo lahko vložijo nevladna organizacija s statusom delovanja v javnem interesu na področju urejanja prostora, varstva okolja, ohranjanja narave ali varstva kulturne dediščine, pod določenimi pogoji pa tudi oseba zaradi varstva svojih pravic in koristi ali državno odvetništvo na zahtevo vlade. Rok za vložitev tožbe je tri mesece od uveljavitve prostorskega akta. Vložena tožba ne zadrži izdaje posamičnega akta, izdanega na podlagi načrta, zadrži pa njegovo izvršitev (o zadržanju odločitve do odločitve sodišča odloči sodišče). Ima pa vsakdo, ki so mu na podlagi odpravljenega prostorskega izvedbenega akta nastale škodljive posledice, pravico zahtevati njihovo odpravo.

Krog stranskih udeležencev v postopku dovoljevanja gradenj pa širi tudi Gradbeni zakon in sicer če gre za integralni postopek, ki vključuje tudi okoljske postopke (54. člen). Stranski udeleženci v integralnem postopku so lahko tudi nevladne organizacije s statusom delovanja v javnem interesu na

področju varstva okolja ali ohranjanja narave in civilna iniciativa. Izkaže se z 200 podpisi polnoletnih fizičnih oseb s stalnim prebivališčem na območju občine, kjer je nameravana gradnja ali sosednje občine, ki meji na območje gradnje, imenovati mora skupnega predstavnika, skupaj s podpisi pa mora predložiti tudi stališča v zvezi z nameravano gradnjo in poročilom o vplivih na okolje, ki ga bo zastopala v postopku. Civilna iniciativa v tem postopku skladnost nameravane gradnje s predpisi, ki urejajo varstvo okolja uveljavlja kot svojo korist.